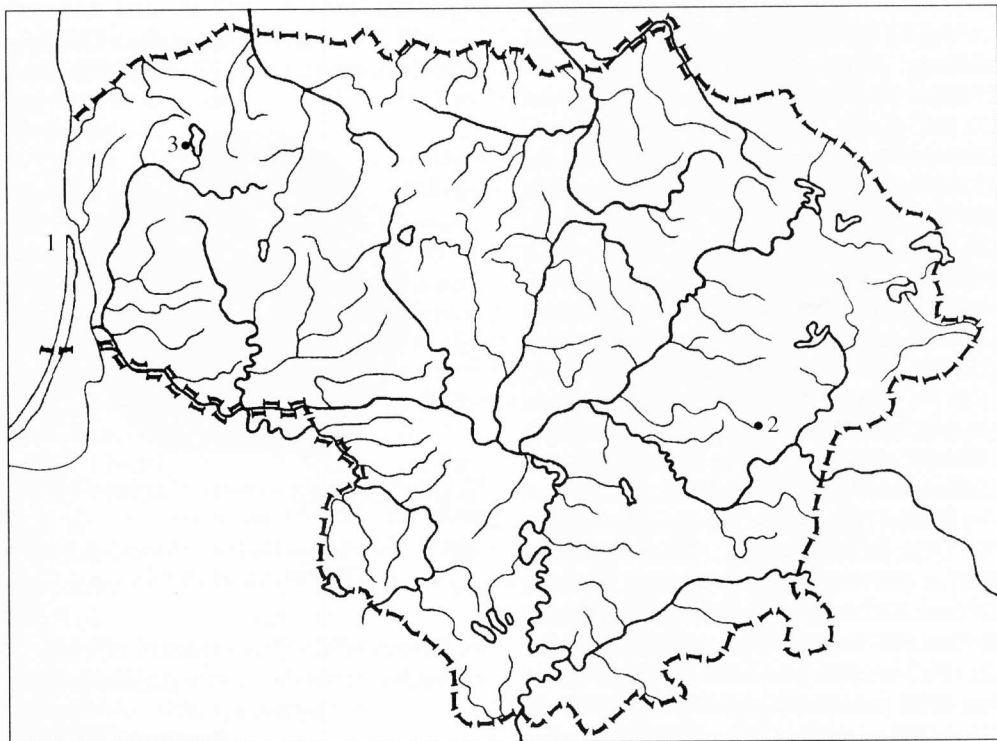

XII. POVANDENINĖ ARCHEOLOGIJA

86 pav. Povandeninė archeologija:
Fig. 86. Underwater archaeology:

1 – Baltijos jūra, 2 – Luokesai, 3 – Plateliai.

LUOKESŲ EŽERO POLINĖ GYVENVIETĖ II

Zenonas BAUBONIS, Mantas KVEDARAVIČIUS, Giedrė MOTUZAITĖ,
Elena PRANCKĖNAITĖ

Luokesų polinė gyvenvietė II lokalizuota 2001 m. Luokesų ežero (Molėtų r.) P dalyje, rago formos seklumoje, prasidedančioje nuo kranto ir besitęsiančioje ežero ŠR kryptimi, 1,5–1,7 m gylyje. 2002 m. tyrimų metu nustatyta po vandeniu esančių polių planigrafija. Buvo ištirtas 4 m² plotas, kuriame aptiktas 0,35 m storio kultūrinis sluoksnis (žr. *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 269–270; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 321–322).

2003 m. liepos mėn. Luokesų polinės gyvenvietės II povandeniniai archeologiniai tyrimai buvo tęsiami. Ištirtos dvi perkasos 2 ir 3 (po 4 m²). Taip pat išžvalgyti gyvenvietės seklumos šlaitai, kurie 60° kampu pereina į 9–12 m gylį.

Archeologinės ekspedicijos metu ištirtos dvi perkasos seklumos R dalyje, kurias žymėjo geležinis rėmas, nuleistas į ežero dugną. Tyrimams plotas buvo pasirinktas toliau nuo pagrindinės gyvenvietės dalies, pačiame pakraštyje. Tyrinėjimų metu buvo naudojama nauja povandeninių archeologinių tyrimų metodika (plexi-glass method): organinio stiklo plokštės įsmeigiamos į dugną išilgai geležinio rėmo sienelių ir sutvirtinamos geležiniais spausiais. Su jų pagalba palaipsniui gilinant į ežero dugną buvo apsaugomas atidengtas gyvenvietės stratigrafinis pjūvis nuo suardymo.

Perkasa 2. Vieta perkasai pasirinkta tarp dviejų polių grupių, išsidėsčiusių pagrindinės gyvenvietės V dalyje. Pradiniame perkasos tyrimo sluoksnyje vertikalių polių ar medinių

konstrukcijų liekanų nebuvo matyti. Su ežektoriaus pagalba siurbiant ežero dugną archeologinių radinių neaptikta.

Perkasa 3. Vieta perkasai pasirinkta gyvenvietės PR dalyje. Aptiktos medinių konstrukcijų detalės, vertikalios subestos į ežero dugną, bei ant dugno gulinčių rąstų liekanos. 35–45 cm gylyje aptikti keli akmenys. Daugiausia medienos aptikta 15–25 cm gylyje. Iš horizontalių konstrukcijų vertingiausia konstrukcija 3 – tai 70 cm ilgio ir 15 cm pločio, 5 cm storio lenta su dviem 9x12 cm dydžio skylėmis. Per vieną iš jų lenta buvo užmauta ant vertikalios polio. Lenta pagaminta iš ažuolo, mediena labai kieta, gerai išlikusi. Tyrimų metu neaptikta keramikos ar angliukų, kurie dažnai sudaro skiriamąjį kultūrinio sluoksnio lygį – atidengus perkasos sienelės tamsesnio sluoksnio nebuvo matyti.

2002 m., tiriant Luokesų polinę gyvenvietę II, laukymėje netoli nuo polinės gyvenvietės teritorijos, kurmiarausiuose, buvo aptiktos kelios šukės, panašios į keramiką, rastą tiriant Luokesų polinę gyvenvietę II. 2003 m. Luokesų polinės gyvenvietės II tyrinėjimų metu buvo iškasti 5 l m² žvalgomieji šurfai sausumoje aplink polinę gyvenvietę, siekiant patikrinti, ar Luokesų gyventojai kūrėsi krante. Šurfams pasirinktos vietos palei Luokesų ežero krantą, taip pat pusiasalis bei kažkada arto lauko teritorija. Tik viename šurfe (IV) aptiktos penkios žiestos vėlyvosios keramikos šukės. Kituose šurfluose žmogaus veiklos požymių neaptikta.

LUOKESAI LAKE PILE SETTLEMENT II

In 2003 the explorations of the Luokesai lake (Molėtai district) pile settlement II were continued. The area of 8 m² (two trenches) was excavated. No archaeological finds were

collected. In trench 3 a part of well-preserved wooden structural element – the plank with two holes – was found. During the investigations 5 test pits of 1 m² were excavated in the land territory around the pile settlement. In one of test pits late wheelmade pottery was found.

PLATELIŲ EŽERO POVANDENINIAI IR ŽVALGOMIEJI ŽIEDELIO EŽERO TYRIMAI

Andrzej KOLA, Wojciech SZULTA, Vladas ŽULKUS

2003 m. Torunės universitetas ir BRIAI tęsė povandeninius archeologinius Platelių ežero tyrimus (Telšių apskr., Plungės valsč.) (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 296–300; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 455–458; *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 560–562; *ATL 2000 metais*, V., 2001, p. 235; *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 274–275; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 324–325).

2003 m. Platelių ežere po vandeniu iš viso buvo apmatuota 128 m². Ežektorius 2003 m. tyrimuose naudotas nebuvo. Taip pat žvalgytas Žiedelio ežeras netoli Beržoro.

2003 m. povandeniniai vėlyvųjų viduramžių tilto liekanų matavimai vyko juostose XVI ir XVII (juostose yra keturi 4x4 m dydžio kvadratai), t. y. tarp 60–68 m nuo nulinio punkto Šventorkalnio pusiasalyje. Ši tilto dalis žvalgyta dar 1995 m. 2003 m. atlikti papildomi ir detalesni minėtų kvadratų konstrukcijų matavimai. Gylis matavimų vietoje buvo 10–11 m. Be to, įvairiose juostose apmatuoti ir nupiešti sudėtingesni buvusio tilto medinių konstrukcijų elementai.

Juostoje XVIII, kv. 4, rasta viena tašyta sija X su sujungimo mazgais abiejuose galuose. Viename gale yra dvi trapecinės kiaurymės, kitas sijos galas yra ovalus ir užsibaigia

stačiakampio pjūvio liežuvio. Juostoje XX, kv. 3, rastas netašytas rąstas XIV, kurio abiejuose galuose yra ištašyti sujungimo mazgai, viename – tiesaus liežuvio, kitame – dviejų plokščių liežuvių pavidalo. Šitokie mazgai buvo naudojami konstrukcijoms sujungti. Juostoje XX, kv. 3, rastas vienas vienoje pusėje nutašytas rąstas XV, kurio viename gale yra dvi stačiakampės kiaurymės su plačiu pleištu vienoje iš jų. Kitas pusrąščio galas yra nutašytas laipteliais. Šitokios sujungimo konstrukcijos su pleištais buvo naudojamos apatinėms tilto konstrukcijoms sujungti. Juostoje XV, kv. 3, rastas netašytas rąstas XXIII su skirtingai užbaigtais galais. Viename gale viena rąsto pusė yra ištašyta ir padarytas tiesus 123 cm ilgio sujungimas su dviem kiaurymėmis, antrame yra ištašytas plokščias liežuvius. Juostose XIII, XIV, XV, XVI, kv. 3 ir 4, rastas tašytas rąstas LXXV – viena iš įdomiausių aptiktų senojo tilto konstrukcijų. Tai ažuolinė sija, kurios ilgis yra 1314 cm, plotis – 16 cm, storis – 16–32 cm. Viename gale yra tiesaus liežuvio pavidalo sujungimas su dviem kiaurymėmis. Kiaurymėse yra po vieną neiprastos plaktuko formos, t. y. su pastorintais galais pleištą. Be to, plačiuose pleištuose taip pat yra po vieną ovalią kiaurymę, į kurią būdavo įkišamas kitas pleištas.